

Ubevidste Motiver.

Af cand. jur. ANKER RIIS.

Motto: Se skarpt, dom mildt!

I.

Som bekendt er den saakaldte Psykoanalyse en Videnskab, der søger at komme til Klarhed over de ubevidste sjælelige Processer. Dens Opgave ligger — terapeutisk — kort og godt deri at gøre ubevidste sjælelige Bestanddele bevidste, hvorved der aabnes Mulighed for at omdanne de oprindelig, i individuel Henseende nedbrydende, og i videre Forstand i vidt Omfang asociale sjælelige Tendenser til opbyggende, positive og samfundsgavnige Værdier.

Medens Psykoanalysen som saadan oprindelig var en rent praktisk-terapeutisk Metode til Behandling af nervøse Sygdomme, har den imidlertid efterhaanden faaet et meget udvidet Anvendelsesomraade¹). Dens Teorier og Undersøgelsesmetoder har faaet Anvendelse inden for Kunst, Religion, Filosofi, — inden for den biologiske og den kulturhistoriske og den sprogvidenskabelige Forskning -- inden for Sociologi, Pædagogik, og saa fremdeles. Man maatte saaledes paa Forhaand ogsaa været indstillet paa, at Problemet »Psykoanalyse contra Jura« kunde opstaa.

Efter at Problemet nu i de senere Aar er rejst, er Spørgsmaalet da herefter dette: Hvorvidt bør Psykoanalysen have nogen Indflydelse paa vor Bedømmelse af den forbryderiske Handling? — Paa den ene Side kunde man fra juridisk

¹) *Freud*: Das Interesse an der Psychoanalyse. (Gesammelte Schriften IV. Band).

Side tænke sig at besvare dette Spørgsmaal med et ubetinget Ja, og paa den anden Side med et ubetinget Nej. Et saadant groft og absolut Svar vilde dog imidlertid næppe være synderligt stemmende med den rigtige Jurists sædvanligvis forsigtige og diplomatiske Bedømmelse af og Tagen Stilling til et Problem. Han vil snarere udtrykke sig: »Vi vil i givet Tilfælde vægre os ved ubetinget at udelukke den«, eller »det vilde maaske ikke være ubetænkeligt, om man i for vidt et Omfang anvendte den«. Omtrent saadan vilde han vel svare.

Naar da Psykoanalytikeren efter sit foreløbige Orienteringsforsøg overfor Juraen af den typiske Jurist modtager et saadant Svar paa sin forsigtige Forespørgsel, vil han vel med Rette, om Problemet Psykoanalyse contra Jura mere intensivt skal sættes under Debat, turde indstille sig paa og paa Forhaand nære visse naturlige Forventninger.

Han vil paa den ene Side være forberedt paa hos Juristen at møde en vis kritisk Indstilling overfor Spørgsmaalet om Psykoanalysens Betydning for Bedømmelsen af det forbryderiske Sindelag, men paa den anden Side dog ogsaa nære berettiget Forventning om hos ham at møde en vis velvillig Forstaaelse af Diskussionens Betimelighed — en vis Beredthed hos ham til at ville tage tilborligt Hensyn til fornuftig Argumentation fra Psykoanalytikernes Side.

Juristen, hvis fornemme Opgave det er at virke i Sandhedens Navn og til Retfærdighedens Sejr, — og mere specielt Dommeren, der har den rent menneskelig set saa tunge og alvorlige Pligt i givet Tilfælde at skulle fælde Dom over et Medmenneskes Handlinger eller Undladelser, er klar over, at et juridisk Tilfælde kan være saa vanskeligt og kompliceret, at man maa indrømme og aabent erkende, at en eller flere Paragraffer i Straffeloven ikke byder den tilstrækkelige Garanti for den fuldt ud retfærdige Dom.

»Ja ikke blot slog Straffelovsparagrafferne ikke til i det eller det Tilfælde«, vil mangan en klog og hæderkronet

gammel Dommer sige. »Ikke engang vor individuelle Erkendelse, saaledes som den har dannet sig efter mange Aars Virksomhed med juridisk-psykologiske Problemer, naaede saa vidt — loddede saa dybt, at vi havde den aller egentligste Forstaaelse af Aarsagen til den eller den som forbryderisk karakteriserede Handling eller Undladelse. Muligvis var der dog i den eller den sjælelige Afgrund uopklarede Momenter, der tjente til Undskyldning og Forsvar for den, der blev dømt«. Denne Trang til Eftertænk-somhed, — denne Svaghed for Filosoferen vil paa Trods af nok saa udmærkede Paragraffer og en nok saa dyb Erkendelse ingen samvitlighedsfuld Dommer kunne undgaa.

Med andre Ord: Naar da dissePsykoanalytikere kommer og fortæller os Jurister, at der ofte eksisterer en vis-given Sammenhæng mellem ydre bevidste Handlinger og indre ubevidste Motiver, er vi villige til at interessere os for denne ingenlunde uinteressante Paa-stand. Vi er ikke blot villige til herigennem at styrke vor i Forvejen eksisterende psykologiske Sans og udvide vor sande Forstaaelse af de aller egentligste Motiver for de menneskelige Handlinger, — nej, vi griber med Begærighed Lejligheden til, for saa vidt der kan føres sikre, videnskabeligt holdbare Beviser for denne Sammenhæng, da i videst muligt Omfang at tage Hensyn til den, naar vi i vor Gerning skal opkaste os til Dommere over den forbryderiske Handling.

Saaledes maa vel Landet ligge, thi i samme Grad, som det lykkes den psykoanalytiske Videnskab i de ubevidste-sjælelige Kræfter at paavise anerkendte og holdbare Undskyldnings- og Uansvarlighedsgrunde for menneskelige Handlinger, i samme Grad vil Lovgiveren paa dette som paa andre Omraader, hvor vor Erkendelse i Kraft af videnskabelig Forskning udvides og uddybes, fremtidigt ganske naturnodvendigt have at tage Hensyn til disse Forhold og Omstændigheder.

II.

I det følgende skal henvises til og saa kort, som det efter Omstændighederne er muligt, omtales en Del af den psykoanalytiske Litteratur om juridiske Problemer, der de sidste Aar er kommet frem.

Forinden vil det dog formentlig være hensigtsmæssigt at fremkomme med nogle almindelige og spredte Bemærkninger om det ubevidste Sjæleliv, saaledes som det under de psykoanalytiske Synsvinkler aabenbarer sin Natur og Beskaffenhed.

Psykoanalysens Syn paa de sjælelige Fænomener adskiller sig, som man sikkert vil vide, væsentligt fra tidligere Tiders. Psykoanalytikerne hævder nemlig, at kun en ringe Del af vort Bevidsthedsindhold er i egentlig Forstand bevidst. En anden Del er »vorbewusst«, som det hedder paa Tysk, — en Del, som ikke er bevidst, men heller ikke helt ubevidst, — noget, som almindeligvis uden Vanskelighed kan gøres bevidst. Den tredje Del er det ubevidste Sjæleliv, som man uden Kendskab til Psykoanalysens Teknik og Metode ikke har nogen egentlig Adgang til²⁾. Denne Del udgør vort egentlige Sjæleindhold. Den rummer i større eller mindre Grad vore Oplevelser og Indtryk op igennem Aarene, og i den har ogsaa de to vigtige Drifter: de erotiske Drifter og Dødsdrifterne deres Rod.

Den Udvikling, som det ubevidste Sjæleliv gennemgaar, og den Form, det antager, er naturligvis i vidt Omfang betinget af visse særlige Omstændigheder. Indtrykkenes individuelle Art og den specielle psykiske Modtagelighed, der i givet Tilfælde eksisterer, bliver i større eller mindre Grad afgørende for Maaden, hvorpaa, og den Styrke, hvormed Indtrykkene og Oplevelserne allejrer sig i Sjælelivet. Medens en Oplevelse i givet Tilfælde kan være uden nogen som helst Betydning, kan en lignende Oplevelse i andet Tilfælde faa den mest skæbnesvangre Indflydelse og være

²⁾ Freud: Das Ich und das Es (G. S. VI).

bestemmende for et Menneskes sjælelige Konstruktion og hele personlige Udvikling.

Sjælelivet er ifølge Psykoanalysen underlagt Fortrængninger, Fikseringer og Identificeringer. Som bekendt har disse navnlig fundet Sted i Barndommen, og jo længere man i sin Opereren med det ubevidste Sjæleliv kan naa tilbage, des bedre. De tre-fire første Leveaar er af den største Betydning for ethvert Menneskes hele Udvikling. Derfor gælder det ved enhver Analyse om, at man naar tilbage helt hertil. Ja, selv i Fostertilstanden er man ifølge Psykoanalysen i Besiddelse af en vis sjælelig Modtagelighed.

a) Fikseringer: Ved de saakaldte Fikseringer sker der dette, at Libidoen, — et Begreb, der rækker langt ud over den seksuelle Drift, — og nærmest kan karakteriseres som den sjælelige Energi, »Interesse« — tilknyttes visse bestemte Oplevelser og Indtryk og bliver hængende herved senere hen i Livet, paa en Tid hvor de normalt burde være forladt. Ubevidst er man saaledes Slave af Fortiden og reagerer da ikke normalt overfor nye Situationer. Man er hæmmet i sin Livsudvikling.

Det er en af Psykoanalysens store Fortjenester at have paavist, at allerede det lille Barn raader over en større eller mindre Portion Libido. Gennem de erogene Zoner strømmer Libidoen ud imod Omverdenen, hvilken ofte kommer til at virke som Hindring for Libidoens frie Afløb. Sugningen af Moderbrystet — denne for Menneskenes Børn saa vigtige Indledning til Livet — er en libidinøs Handling. Vanskelighederne paa dette Omraade melder sig specielt ved Afvænningen. For mange bliver Afvænningen umulig eller i det mindste vanskeliggjort. Savnet af Modermælken er ofte Tilværelsens største Skuffelse. Ubevidst skrider man da senere hen i Livet paa Grund af dette Savn tilbage (regrederer) til denne — den orale Fiksering —, hvorover da er opbygget en Masse nervøse Symptomer. Eksempelvis kan nævnes at Alkoholisme ofte tildels (natur-

ligvis som Regel i Forbindelse med andre Omstændigheder) kan opstaa som Følge af oral Fiksering.

En anden infantil Fiksering, der rent tidsmæssigt afløser den orale, er den anale Fiksering. Libidoen lokaliserer sig her omkring Endetarmsfunktionerne. Barnet nærer ofte en speciel Interesse for sin Afføring — en Interesse, der dels gaar ud paa Opbevaring — en Tilbageholden af Afføringen, og dels paa selve Udtømningen af Afføringen. Dette Forhold er ligeledes i større eller mindre Grad libidinøst betonet. Afføringen betragtes af det lille Barn ofte som en meget vigtig og betydningsfuld Ting — en Del af det selv. Intet er i Barnets Bevidsthed — hvor mærkeligt det end lyder — mere værdsat og bedre egnet til Gavebrug end netop Afføringen.

Af Forældrene eller andre Personer opdrages Barnet til Renlighed og vænnes til at betragte de anale Funktioner med Afsky. Den naturlige Tilbøjelighed fortrænges herved, men ubevidst regrederes der ofte senere hen i Livet til den anale Fiksering, ganske vist som Regel i en mer eller mindre sublimeret Form (Ordens- og Renlighedssans), men dog sjældent uden nervøse Symptomer.

Ubevidst forskydes Interessen for det anale over paa et Begreb som: Penge og lignende Kostbarheder. (»De beskidte Penge« siger Folkesproget). Gnieren er den rendyrkede Analerotiker. Den Ødsle er ligeledes bundet til den anale Fiksering og saa fremdeles. Hos alle Analerotikere træffer vi disse Karakteregenskaber: Egensindighed, Trods, Paa-staaelighed, Ordensfanatisme, Samlermani, Pedanteri³⁾.

Efterhaanden som Libidoen begynder at lokalisere sig genitalt, — omkring Konsorganerne, sker der som Regel Fikseringer, naar den eller de første seksuelle Oplevelser

³⁾ *Freud*: Charakter und Analerotik. (G. S. V).

Freud: Über Triebumsetzungen insbesondere der Analerotik. (G. S. V).

Karl Abraham: Psychoanalytische Studien zur Charakterbildung.

finder Sted. Utrolig mange Mennesker er ubevidst fikseret til infantile seksuelle Oplevelser. Det er mere almindeligt, end man sædvanligvis er tilbøjelig til at mene, at Dreng og Piger forføres i en meget tidlig Alder eller kommer ud for Oplevelser, der i meget kan ligne Forførelser⁴⁾. Den sjælelige Mekanisme er hos mange Mennesker som en fin og følsom Plade, hvor Oplevelser af slig Art sætter sig fast med uudslettelig Kraft. Sjælelivet er da belempret med disse odelæggende og nedbrydende Elementer, og hvor Aarene og Glemselen har gjort dem helt ubevidste, kan der være sat Bom for enhver sund og normal Udvikling af de seksuelle Kræfter. Selvførelskede Ungkarle med narcissistiske Komplekser. Skræmte og abnormt blufærdige Gammelmjunker. Endvidere mange Former for Perversitet⁵⁾.

Mange Forlovelser er gaaet i Stykker og mange Ægteskaber har lidt Skibbrud paa Grund af ubevidste infantile Fikseringer. Den svenske Dr. Bjerre nævner i en af sine Bøger⁶⁾ et interessant og typisk Eksempel herpaa. En midaldrende Herre søgte Analysen paa Grund af forskellige nervøse Symptomer. Foruden disse kunde Analysanden, der var gift og Fader til flere Børn, trods alle gode Forsætter ikke løsrive sig fra en Veninde, som havde en ganske forunderlig Indflydelse paa ham. Under Analysen fandt Dr. Bjerre ud af, at denne Forelskelse maatte skyldes en infantil seksuel Fiksering. Paa Opfordring fortalte Analysanden, at Veninden havde visse ydre legemlige Træk, som i hans Øjne forlenede hende med en ganske særlig Tiltrækningsevne. Hun havde særlig karakteristiske Ansigtstræk; hun havde langt lyst Haar med et let rødligt Skær, og ikke at forglemme Opstoppernæse. Nøgende fortalte da senere hen Analysanden, hvorledes han mindedes, at han en Dag som 6—7 aarig var gaaet i Seng hos sin Søster,

⁴⁾ Freud: »Meine Ansichten über die Rolle der Sexualität in der Ätiologie der Neurosen« (G. S. V. S. 127).

⁵⁾ Freud: Über neurotische Erkrankungstypen (G. S. V).

⁶⁾ Poul Bjerre: Hvorledes Sjælen læges (Side 170 ff.). (Oversat til Dansk af J. Anker-Paulsen, Martins Forlag).

hvorledes denne Oplevelse — uden at der fandt nogen egentlig seksuel Handling Sted — havde haft en ganske særlig Indflydelse paa ham. Han fortalte, at han nu pludselig mindedes, hvorledes han ved denne Oplevelse — ved Søsterens umiddelbare Nærhed — sjæleligt havde følt en ganske vidunderlig og uforstaaelig Vellyst. Derved at den barnlige Oplevelse var blevet ubevidst, var der sket en vigtig Fiksering. Han forstod Sammenhængen, — nemlig denne, at han i Veninden havde fundet en Kvinde, der repræsenterede hans hemmelige og ubevidste Ideal — Søsteren, der paa sin Vis havde været den første Kvinde i hans Tilværelse. Analysen borteliminerede den uægteskabelige Tilbøjelighed ved at drage Komplekset frem af det ubevidste — op i Dagslyset, om saa maa siges.

At der altid skulde være Tale om seksuelle Fikseringer, vilde naturligvis være en urigtig Paastand. Man kan f. Eks. være fikseret til et Trauma (Choeket ved en Tog- eller Bilulykke) — den saakaldte traumatiske Nevrose. Eller man kan være fikseret til Situationer, i hvilke man har følt sig stærkt mindreværdig, f. Eks. paa Grund af legemlige Defekter. Her har som bekendt specielt Dr. Alfred Adler sat ind med hele sin Individualpsykologi⁷⁾.

Det skal blot antydes, at de fleste Fikseringer er af seksuel Art. Ødipuskomplekset (efter Ødipus, der dræbte sin Fader og giftede sig med sin Moder) rummer den vigtigste Fiksering. Det er mere almindeligt, end man er tilbøjelig til at mene, at et Barn rent seksuelt føler sig draget mod den af Forældrene, som er af modsat Køn, samtidig med at det nærer et decideret Had til den af samme Køn⁸⁾.

⁷⁾ *Alfred Adler's Bog: Menschenkenntnis* er af Forfatteren *Otto Gelsted* oversat til Dansk. (Martins Forlag). Se her specielt Kap. 5 om »Mindreværdsfølelse og Magtstræb«.

⁸⁾ Naar Hadet fortrænges og med Aarene bliver tilstrækkeligt ubevidst, skabes der ofte, ganske ubevidst, Reaktionsdannelser. Den oprindeligt hadede Person bliver nu gjort til Genstand for en kunstig, overdreven og unaturlig »Kærlighed«. Overdreven Omhu, sygelig Trang til Opofrelse og en stadig Ængstelse og Bekymring maskerer altsaa det fortrængte Had.

Forældrene paatager sig i saa Henseende selv et stort Ansvar for denne Fiksering og for de uberegnelige og vidtrækkende Følger, som den ofte afstedkommer. Forældrenes ømme Følelser overfor Børnene, deres Kyssen og Krammen af de Smaa er ofte en mer eller mindre udpræget Art seksuel Vellyst. Trods al mulig god Mening gøres Børn saaledes ofte ligefrem til et seksuelt Legeløj i de Voksnes Arme (Freud)⁹⁾. Hvor Forholdet mellem Ægtefæller er daarligt, eller den ene Ægtefælle er død, bliver et Barn ofte en Slags Erstatning for den manglende Kærlighed, hvad der naturligvis begunstiger seksuelle Fikseringer og bevirker for tidlig seksuel Modning.

b) Identificeringer. Hidtil er kun omtalt den Del af det ubevidste Sjæleliv, som har dannet sig omkring Fikseringerne. En anden og ligesaa væsentlig Del er den, hvis Opstaaen skyldes de saakaldte Identificeringer. Allerede det lille Barn identificerer sig med sine Omgivelser. Enhver, der interesserer sig for Iagttagelser paa disse Omraader, vil næppe have undgaaet at lægge Mærke til, hvorledes den lille Dreng med den mest fantastiske Inderlighed kan spille den fraværende Fars Rolle, — være myndig og kommanderende, sur og tvær og saa fremdeles. Den lille Dreng er ofte en fuldkommen Kopi af det fædrene Ophav. Faderens Vaner og navnlig Uvaner tilegnes i eet og alt af Sønnen. En Datter identificerer sig oftest med Moderen eller Tjenestepigen, hvis hun er nærmerestaaende. Har Moderen nervøse Symptomer, har Datteren prompte de samme kedelige Attributter. Identificeringer mellem Søskende finder ogsaa Sted. I Ægteskabet Identificeringer mellem Ægtefællerne indbyrdes. Præsten paa Prædikestolen identificerer sig med Frelseren. Den Underordnede med sin Overordnede og saa fremdeles. Kort sagt overalt i Samfundslivet kan vi iagttage Identificeringer. Og vel at mærke Identificeringer ikke blot i positive Henseender, men ogsaa

⁹⁾ Freud: Beiträge zur Psychologie des Liebeslebens (G. S. V. 200).

og maaske navnlig i negative Henseender, altsaa ikke blot naar det gælder Kærlighed, men ogsaa, naar det gælder Had. Det maa erindres og understreges, at der overalt er Tale om ubevidste Foreteelser, om Fænomener, der ikke er naaet op til Bevidstheden, om Fænomener, der ikke er naaet frem til Forstaaelse. Kernen i Identificeringen er denne, at Vedkommende, der ligger under for en Identificering, ubevidst gør sig saa at sige til eet med det elskede eller hadede Objekt, »optager« dette i sig selv — i sin egen Ubevidsthed. — Psykoanalytikerne taler her om den saakaldte Introjektion, der vel nok maa siges at have faaet almindelig videnskabelig Anerkendelse. Som et praktisk Eksempel paa Introjektion kan nævnes følgende: Et Had, som man har overfor en bestemt anden Person, vender man ubevidst indad mod en selv. Her ud fra faar Selvmordet en interessant og meget værdifuld psykologisk Belysning. Mange Selvmord, paastaas det, er reelt, men ubevidst et Mord af en anden Person. Selvmorderen identificerer sig med sin Fjende — optager ham sjæleligt i sig selv og dræber ham ved at dræbe sig selv. Ganske vist kunde man jo indvende, at det Selvmord, der lykkes, unddrager sig enhver psykoanalytisk Undersøgelse. Dette gælder dog imidlertid kun direkte Analyse. Der er intet i Vejen for, at man gennem efterladte Breve og Paarørendes Meddelelser kan gennemføre en om saa maa siges indirekte Analyse. I hvert Fald er paa den anden Side alle Selvmordsforsøgene tilgængelige for Analyse, ligesom sidst men ikke mindst alle de Millioner af Tilfælde, hvor Selvmordet kun blev til en Fantasi, udgør et Omraade, der med Udbytte kan gøres til Genstand for Undersøgelser til Bekræftelse af Paastandens formentlige Holdbarhed.

c) Fortrængninger. Ved de i det foregaaende omtalte Fikseringer og Identificeringer drejer det sig, som man vil have forstaaet, i vidt Omfang om sjælelige Fortrængninger af mer eller mindre gennemgribende Betydning. Omvendt kan man dog udmærket tale om sjælelige Fortræng-

ninger, uden at nogen Tilknytning til en Fiksering eller Identificering har fundet Sted. Den anførte Tredeling indenfor det ubevidste Sjæleliv er derfor mere bestemt af praktisk-orienterende Hensyn, end den er logisk-konsekvent.

De sjælelige Fortrængninger kan naturligvis være af stor Forskelligartethed, naar Talen er om deres Rækkevidde og Betydning. Det er jo saa vist ikke af synderlig skæbnesvanger Betydning, dersom man ikke som i det klassiske Eksempel hos Freud¹⁰⁾ paa nogen Maade er at formaa til at drikke Vand af et Glas, fordi man en Gang har haft, men senere glemt og fortrængt en vis Oplevelse, nemlig som i Tilfældet hos Freud, at en modbydelig snavset lille Hund havde slikket paa et Glas, som dens Ejerinde derefter drak af. Værre er det, hvor man ifølge primitive Drifter føler Trang til at foretage Handlinger, som gaar mod almindelig gængs Moral, individuel eller samfundsmæssig Etik og saa fremdeles (jfr. Ordene: Du skal ikke stjæle, Du skal ikke slaa ihjel, Du skal ikke bedrive Hor.) — Her opstaar overordentlig vigtige Fortrængninger. Og som Samfundsforholdene nu engang er, maa der opstaa mange Fortrængninger. Det sker altsaa paa den Maade, at en Driftstilskyndelse (den kommer fra det dybeste ubevidste Sjæleliv) af vor Samvittighed, vort Overjeg eller Idealjeg forkastes som værende uetisk eller umoralsk. At den forkastes vil sige, at den daarligt nok faar Lov til at komme frem i Bevidstheden, men omgaaende skubbes bort fra det bevidste Liv — ned i Underbevidstheden. Blot den saa endda dermed havde været definitivt borte, havde alt været godt, men det er den i Almindelighed ikke. Det ubevidste Liv er som for understreget vort egentlige Liv. Det er underlagt visse givne Processer, former sig efter bestemte Principper og regeres af ganske bestemte Love.

Eksempelvis kan vi holde for Øje: Fortrængningen af en

¹⁰⁾ Freud: Über Psychoanalyse (G. S. IV. 350 ff). Dette Skrift, der indeholder 5 Forelæsninger, holdt af Freud paa Clark University i Worcester Mass. i 1909, er af Otto Gelsted oversat til Dansk allerede i 1920 under Titelen: »Det Ubevidste« (Martins Forlag).

Tilskyndelse til at slaa et andet Menneske ihjel, eller Fortrængningen af det blotte Ønske om, at Vedkommende maatte dø. Her vil der under Forudsætning af et blot normalt udviklet Overjæg (normal Samvittighed) danne sig et alvorligt og i sine Konsekvenser vidtrækkende Komplex, — et forøvrigt meget almindeligt Komplex. Det kan have sin Oprindelse i Forhold som f. Eks. mellem Ægtefæller indbyrdes, mellem Søskende indbyrdes eller i Forholdet Forældre overfor Børn eller omvendt. Hvem der nærer Tvivl herom, savner Kendskab til Realiteterne i Tilværelsen.

Idet en saadan Tilskyndelse fortrænges ned i Ubevidstheden, fremkommer der automatisk ubevidste Erstatningsdannelser, der faar Indflydelse paa, ja ofte kommer til at terrorisere Bevidsthedslivet. Drabstanken, som herefter ikke mere er bevidst, rettes nu paa en for dens Besidder aldeles uforstaaelig Maade mod nye Objekter. Der indfinder sig Tvangshandlinger, f. Eks. Vasketvang, absurde Ceremonier ved Paaklædning og Afklædning, Tvangstanker, der tvinger til endeløse Gentagelser af Dagliglivets Smaahandlinger, hvilket resulterer i Ubeslutsomhed og Energiløshed, endvidere Angstforestillinger og allehaande nervøse Symptomer saasom Hovedpine, Hjertekrampe, Diarrhoe o. s. v.¹¹⁾ Efter Symptomernes Beskaffenhed sondres mellem Tvangsnevroses, Angstnevroses, Tvangshysterier og Angsthysterier¹²⁾. Den fortrængte Tilskyndelse ligger altsaa i Ubevidstheden som et væmmeligt Spøgelse, som en aandelig Kræftknude, eller hvad man nu vil ligne den ved. Kun ved

¹¹⁾ *Freud*: Die Disposition zur Zwangsneurose (G. S. V).

Helene Deutsch: Psychoanalyse der Neurosen. (III Teil: Zwangsneurose).

Otto Fenichel: Hysterien und Zwangsneurosen (Kap. IV).

Sigurd Næsgaard: Psykoanalyse, Side 11 ff.

¹²⁾ *Johs. Irgens Strømme*: Nervøsitet, Side 21 ff. Dr. Strømmes Bog: Nervøsitet, der har været Genstand for en Del Kritik fra visse Sider, er — trods Karakteren nærmest af et etisk Skrift — dog utvivlsomt den hidtil bedste Afhandling om Psykoanalyse i Skandinavien. 20 Aars analytisk Praxis giver rig Erfaring.

under en Analyse at bringe det fortrængte frem for Bevidstheden, hvad der er muligt ifølge den psykoanalytiske Teknik¹³⁾ (de frie Indfalds Metode, Drømmetydningen og den saakaldte Overføring), vil det være muligt at bringe Balance mellem det ubevidste og det bevidste — kort sagt at hæve Nevrosen¹⁴⁾.

III.

Forinden vi nu gaar over til Omtalen af den psykoanalytiske Litteratur om juridiske Problemer samt til Betragtninger over Forholdet mellem Nevroser og Forbrydelser, vælger vi os som en Slags Udgangspunkt et praktisk og konkret psykoanalytisk Tilfælde, der maaske kan virke mere levende og overbevisende end nok saa udførlige, abstrakte og teoretiske Udredninger, og saaledes bedst give en nogenlunde klar, forstaaelig og interessevækkende Belysning af de psykoanalytiske Teorier om de ubevidste Motiver.

Vi vælger en gennemført Analyse — offentliggjort i Afhandlingen »Der Verbrecher und seine Richter« (skrevet af en Læge og en Jurist i Forening, henholdsvis *Staub* og

¹³⁾ Angaaende den psykoanalytiske Teknik og Metode, se:

Oscar Pfister: Die psychoanalytische Methode.

Freud: Zur Technik (G. S. VI).

Freud: Die Traumdeutung (G. S. II).

Freud: Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse, (G. S. VII, II Teil): Der Traum.

Se endvidere specielt med Hensyn til Overføringen:

Freud: Vorlesungen, III Teil, Kap. 27: Die Übertragung, samt

Freud: Zur Dynamik der Übertragung (G. S. VI), se endelig:

Strømme: Nervositet, Kap. 5: Den psykoanalytiske metode (Freuds: Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse — G. S. VII — er fortrinligt oversat til Norsk af Dr. theol. *Kristian Schjelderup*. — Gyldendals Forlag).

¹⁴⁾ Sexuelle Fixeringer og Fortrængninger resulterer ofte i pyromane og kleptomane Tilbøjeligheder. Se ang. Eks. paa Kleptomani Note 16.

Alexander), og gengiver Tilfældet i Hovedtrækkene og frit oversat saaledes:¹⁵⁾

En Nevrotikers Drabsforsøg.

En 25-aarig, hidtil ustraffet, arbejdsløs Købmand — Karl — begav sig en Nat i Vinteren 1927 i Berlin ind paa et Hotel sammen med sin Kæreste — en Tjenestepige. De havde aftalt at ville dø sammen. Umiddelbart i Forvejen havde de været i forskellige Beværtninger og paa forskellige Forlystelsessteder. For Kærestens Penge havde Karl købt en Revolver. De skrev Afskedsbreve og var fast besluttede paa i Fællesskab at tage Afsked med Livet. Karl rettede da først Revolveren mod Kæresten; han skød hende i Tindingen, hvilket Skud ikke berøvede hende Livet, men kun havde Tabet af Synet paa det ene Øje til Følge. Herefter svigtede Modet ham. I Stedet for at rette det næste Skud mod sig selv, brød han sammen, kom dog snart igen til sig selv, ringede derefter til Politiet og meldte sig.

Anstrængelserne for at finde noget Motiv til dette sørgelige, men interessante og ingenlunde ualmindelige Drama vil for en Ikke-Psykoanalytiker ikke krones med Held. Man vilde naturligvis kunne fremskaffe Oplysninger om visse ydre bevidste Forhold og Omstændigheder. Men at paavise, hvorledes Handlingen er determineret af indre ubevidste Affekter, hvilke sidste, om de ikke tjener som Ansvarsløshedsgrunde, saa dog som undskyldende eller formildende Omstændigheder, er kun muligt for en Psykoanalytiker i Kraft af dennes Kendskab til den psykoanalytiske Teknik og Metode.

Almindelige Undersøgelser gav Oplysning om, at Forholdet mellem de Unge jævnlig havde været præget af Uligevægtighed og Depression. Karl havde lært Købmandsfaget, havde vel ogsaa nogen Tid med Afbrydelse haft Arbejde, i Hovedsagen var han dog arbejdsløs. — Han levede af Arbejdsløshedsunderstøttelse og nogle Lejlighedsarbejder, led saaledes i det store og hele ikke nogen alt for stor Nød. Han var ung og sund, »dem Alkohol und den Abenteuern mit Frauen etwas zugeneigt«, men var iøvrigt af en normal Konstitution og godmodig Natur. Noget fast Fodfæste

¹⁵⁾ Gengivelsen i nærværende Tidsskrift er sket med Forfatterens Vidende og (stilliende) Samtykke. Præsidenten for den internationale Forening for Psykoanalyse og Leder af det psykoanalytiske Institut i Berlin, Dr. med. Max Eitingon er endvidere indforstaaet med Oversættelsen og dens Form.

i Livet havde han dog ikke faaet, hverken i Forhold til det andet Køn eller i Forhold til Arbejdet.

Kæresten, der var fra et bedrestillet borgerligt Hjem i Provinsen, var i Tjeneste hos et Herskab i den vestlige Del af Berlin. Med sin Løn afholdt hun de fælles Udgifter til Udflugter og Biografbesøg. Forøvrigt var hun i Forvejen forlovet med en Mand fra sin Hjemegn, med hvem hun efter Forældrenes Ønske skulde giftes, — et Forhold som var Karl bekendt uden dog hverken bevidst eller ubevidst at vække egentlige Sjælekvaler hos ham. — Overfor Karl var hun saaledes stillet, at hun gerne vilde gifte sig med ham fremfor med sin Forlovede, dog under Forudsætning af at han kunde skaffe sig et fast Arbejde og forholde sig lidt mere tilbageholdende overfor Kvinder og Alkohol. — Hendes Forlovelse virkede i alt Fald ikke som nogen Hindring i at dyrke Kærlighedsforholdet med Karl. Forlovelsen derhjemme var nærmest paa tvunget hende af den noget fjendtligt sindede Familie. Paa samme Maade som Karl var hendes Livsforhold forkvaklede: Usikkerheden i Almindelighed og specielt hendes Vaklen mellem de to Mænd var for hende odelæggende.

Heller ikke en almindelig Undersøgelse af Karls Forhold overfor hans Hjem gav epokegørende Oplysninger. Hans Fader havde været Officer i Krigen, senere beskæftiget som Ingeniør med Arbejde udenfor Hjemmet. Overfor Faderen var Karl skiftevis venlig og fjendtlig sindet, boede snart hos ham og flyttede snart andetsteds hen, var saaledes i følelsesmæssig Henseende udpræget ambivalent indstillet. Hans Moder var død, medens han var ganske lille. Da Faderen over 60 Aar gammel giftede sig paany — med en Kvinde paa Karls Alder — syntes Karls Forhold til Hjemmet at bedres. Der udviklede sig hurtigt et godt Kammeratskab mellem Karl og Stedmoderen. Hun var syg og svagelig, oftest lænket til Sengen. Under disse Forhold passede og plejede Karl Stedmoderen, lavede Mad og gjorde rent, lagde i det hele en rørende Omhu for Dagen og syntes lykkelig ved at kunne hjælpe hende og være noget for hende.

For Psykoanalytikerne var der imidlertid særlige Momenter til Stede, som tiltrak sig Opmærksomhed — Omstændigheder, som for andre kunde synes uden nogen Betydning, men som for dem ved Analysen gav Anledning til den rigtige Forstaaelse og den sande Bedømmelse af hele Situationen betinget af og afhængig, som den var, af virksomme fortrængte og ubevidste Affekter.

En skønne Dag erklærede nemlig Faderen pludseligt, at han var utilfreds med, at Karl hele Dagen var alene med Stedmoderen, medens han selv (Faderen) var beskæftiget med Arbejde uden for

Hjemmet. Han antydede, at det kunde give Folk Anledning til Sladder. Over for disse Bemærkninger reagerede Karl voldsomt og ubehersket. Faderens Udtalelser var som et Slag i Hovedet paa ham. Faderen havde insinueret noget frygteligt og forbryderisk. Karl forlod Hjemmet. Det var aabenbart for Psykoanalytikerne, at han var ramt paa et ømt og saarbart Sted. Det, hvortil Faderen hentydede, havde Karl netop bevidst ikke villet. Han havde tværtimod med sit stærkt udviklede Ideal- eller Over-Jeg afvist og fortrængt ethvert Ønske i denne Retning. Hans Forestilling om at besidde Stedmoderen var næppe noget Øjeblik blevet bevidst hos ham, men i hans ubevidste Liv var det tilstræbt med Styrke. Her laa en dyb Hemmelighed, den ubevidste Aarsag til hele Misèren.

Kort Tid efter denne Episode sker der dette, at Stedmoderen dør. Han har paa dette Tidspunkt definitivt brudt med sit Hjem og har nu knyttet Forbindelsen med Kæresten — den første efter sin Art varigere Forbindelse. Kæresten er i samme Alder som Stedmoderen, legemlig set af den samme Type, i enhver Henseende af paafaldende ydre Lighed med hende. Kæresten tilhører en anden Mand og indtager paa samme Maade som Stedmoderen en moderlig Holdning over for Karl. Det var klart for Psykoanalytikerne, at Kæresten saaledes var en ubevidst Erstatning for Stedmoderen. Hun var i Stand til ved given Lejlighed at berøre hans sjæleligt set ømme og saarbare Sted, — at aktualisere det fortrængte og ubevidste incestuøse Kompleks over for Stedmoderen. Denne Lejlighed skulde ikke lade vente længe paa sig. En Dag erklærede hun nemlig, efter en heftig Ordstrid, over for Karl, at det vist alligevel vilde være det bedste, om hun giftede sig med sin Forlovede, Karl kunde jo altid blive Husven. Det var Psykoanalytikerne klart, at denne Udtalelse i samme Grad som Episoden med Faderen maatte bringe Karl i voldsom Ophidselse, thi det berørte hans Kompleks. Kæresten er jo en ubevidst Erstatning for Stedmoderen, og dermed var hans ubevidste Skyldfølelser overfor denne blevet virksomme. Situationen med Husvennen er for det ubevidste nemlig lige med en realiseret Ødipushandling at regne. En tredje ubeføjet sætter sig uretmæssigt i Besiddelse af en Kvinde, som tilhører en anden, nemlig den retmæssige Ægtemand. Han afslaar derfor dette Forslag paa det heftigste. Det forekommer ham umoralsk, utilladeligt og overhovedet ikke diskutabelt. Derefter følger en Depression, hvori Selvmordstanker kommer frem. Han siger rent ud til sin Kæreste, at det til syvende og sidst vilde være bedst at gøre en Ende paa Livet; han var uduelig til alt, kunde ikke grunde Hjem og underholde Familie og var overhovedet i

enhver Henseende overflødig i dette Liv. Hun beder ham om at maatte dø sammen med ham. Ogsaa hun er ulykkelig, hun elsker ikke den Mand, som hun af Tvang skulde giftes med; hun vilde ganske vist forsøge at opfylde sin Pligt, men Ægteskabet vilde dog under alle Omstændigheder blive ulykkeligt. Ogsaa hun var overflødig i dette Liv, miskendt og slet behandlet af sine Overordnede. Karl gaar straks ind paa denne Tankegang, mener ved Mord og Selvmord at gøre en god Gerning. De beslutter at ville dø sammen.

En sjælelig Spænding havde altsaa behersket Karl. — Striden mellem hans overmaade moralske bevidste Jeg og hans ubevidste forbryderiske Tilskyndelse overfor Stedmoderen og senere Substituttet for hende — Kæresten —. To Gange havde han været godt paa Vej til et sundt og normal Afløb for sine ubevidste Tilskyndelser, først ved en Sublimering (Kærligheden og Om-sorgen over for Stedmoderen), dernæst — da denne Vej pludselig ved Faderen Adfærd blev afbrudt — i sit Forhold overfor Kæresten. Kæresten repræsenterede nemlig et relativt normalt sexuel Objektvalg og vilde sandsynligvis for ham have betydet Sundheden, saafremt det ulyksalige Ord »Husven« ikke havde faaet hans Sjælesaar til at bløde paa ny. Hans ubevidste Stedmoderkompleks er og bliver hans Ulykke.

Hans Beslutning om Mord og Selvmord er et Forsøg paa en hurtig Udløsning af den sjælelige Spændingssituation. —

Endnu er der — psykoanalytisk set — Bestanddele af Forbrydelsen, som trænger til Forklaring. Hvorfor vil han egentlig dræbe Kæresten? Kæresten er jo dog Substitut for Stedmoderen og hende vilde Karl jo ikke myrde, kunde man indvende. Ja vel; meget rigtigt, men lad os dog se rigtigt nøje efter. — Vi har allerede antydet Synsvinklen: den øjeblikkelige Udløsning af en Spændingssituation. — Men der er ogsaa sket dette i Karls Ubevidsthed, at han ved Situationen som Husven har set den Forlovede derhjemme i Provinsen gaa af med Sejren, sig selv miste Kæresten, — med andre Ord ubevidst anet Faderens Sejr. Ved at dræbe Kæresten vil han altsaa for stedse tage Stedmoderen fra Faderen. — Der sker samtidig herved en Regression til det infantile sadomasochistiske Stade. — Den af Samvittigheden forbudne incestuøse Drift udløses ved den fælles Død, der indeholder Selvstraffen og en Udlevning af de erotiske Ønsker efter Regelen: »forenet i Døden«. — Ødipuskomplekset har som bekendt to Sider, dels som ovenfor anført, Kærlighed til den af Forældrene, som er af modsat Køn (Karl overfor Stedmoderen), dels Hadet til den af samme Køn. — Den sidste manglede ikke i Tilfældet med Karl. Vi har allerede antydet, hvorledes han fra en ambivalent Følelsesindstilling gik over til et

afgjort Had til Faderen efter Episoden med Omtalen af den eventuelle Sladder. Faderen var en Hindring for hans ubevidste Drift mod Moderen. Dette Had følger Regelen om *Introjektion*. Karl identificerer sig med det hadede Objekt — Faderen —, gør sig til et med ham, »optager« Faderen i sin egen Ubevisthed og »dræber« Faderen ved at tage Livet af sig selv.¹⁶⁾

IV.

Om de Forsøg paa at paavise ubevidste Motiver til forbryderiske Handlinger, som er gjort i den Bog, hvorfra ovennævnte Analyse er hentet, maa det siges, at de i Hovedsagen er nøgterne og saglige. Det har dog ikke kunnet undgaas, at der et Par Steder er givet Luft for en lidt voldsom og maaske tildels uretfærdig Kritik af de strafferetlige Principper som Helhed.

For Kuriositetens Skyld citeres:

»Die heutigen Strafgesetzbücher basteren im allgemeinen auf dem Prinzip, sämtliche als kriminell bezeichneten Handlungen in bestimmten kasuistisch geordneten Formen abstrakt zu erfassen. Die Aufgabe des Richters besteht darin, die fragliche Einzeltat möglichst eindeutig in eine dieser Kategorien einzureihen. Auf diesem Wege wird angestrebt, die als unsicher und unexakt empfundene persönliche Beurteilung des Falles durch den Richter auszuschalten und das Urteil möglichst aus einer geglückten paragraphenmässigen Qualifizierung *automatisch* abzuleiten.«¹⁷⁾

Eller en anden endnu voldsommere Udladning:

»Die Flucht des Richters in die pseudo-exakte Welt der Paragraphen, dieser oft geradezu verblüffende horror des Juristen vor jedem Versuch eines Verständnisses der menschlichen Motive bedeutet eine Flucht vor persönlicher Verantwortung. Wenn es gelingt ein bestimmtes Delikt mit Hilfe des geschriebenen Rechts möglichst passend unter einen Paragraphen zu stellen, ist

¹⁶⁾ I Alexanders og Staubs Bog findes endnu refereret to interessante og lærerige Analyser. Den ene, »Seelische Ökonomik des Mordes der Frau Lefebre«, er laant fra den franske Analytiker *Marie Bonaparte*: (Revue Française Psychoanalytique. Tome 1, 1927, Nr. 1). — Den anden handler om: Ein Verbrecher aus Schuldgefühl, hvorunder bl. a. kleptomane Tilbøjeligheder føres tilbage til en stærk »Mutterbindung«, — (Se Note 14: Kleptomani).

¹⁷⁾ Der Verbrecher und seine Richter, Side 17.

das eigne Gerechtigkeitsgefühl beschwichtigt.¹⁸⁾ Die Verantwortung für eine Ungerechtigkeit trägt dann das unpersönliche geschriebene Gesetz.«¹⁹⁾

Det vilde jo nok falde en erfaren og prøvet Dommer lidt for Brystet, om man i Almindelighed skulde kunne sige om ham, at hans Gerning var karakteriseret ved en konstant Flugt fra personligt Ansvar.

Udtalelser, der som de refererede forsættligt — à la Holberg — er sat paa Spidsen, stiller dog næppe Krav om at blive forstaaet alt for bogstaveligt. De synes nærmest i Strid med selve Bogens Princip, for hvilket Ro, Nøglernhed og Saglighed er det karakteristiske.

Forfatterne rejser — formentlig med Rette — dette Spørgsmaal: Er det ikke i Virkeligheden en Misforstaaelse at straffe, hvor givetvis ubevidste Motiver ligger til Grund for en forbryderisk Handling? En Straf er da uretfærdig, — vil ikke virke opdragende, men tværtimod forblive virkningsløs og saaledes ikke have nogen Hensigt. Kun en psykoanalytisk Behandling bør være Middelst, hævdes det. Den alene vil kunne helbrede disse Forbrydere (Drabsmænd, Tyve, Sædelighedsforbrydere, Brandstiftere m. v.) og føre dem tilbage til eller ind i den saakaldte korrekte sociale Indstilling²⁰⁾.

¹⁸⁾ beschwichtigt: bragt til at tie, beroliget, dulmet.

¹⁹⁾ Der Verbrecher und seine Richter, Side 18.

²⁰⁾ Det praktiske Spørgsmaal om, hvor ofte og i hvor vidt et Omfang Psykoanalyse bør bringes til Anvendelse indenfor juridiske Omraader, er vanskeligt at besvare. Paa den ene Side er der næppe een Forbrydelse, hvor Psykoanalysen ikke kunde hjælpe til med at kaste Lys over Problemerne, (Kriminaldommere burde gennemgaa Kursus i Psykoanalyse). Paa den anden Side er der kun faa Forbrydelser, hvor Psykoanalysen ene og alene er paa sin Plads. Spørgsmaalet maa vel nærmest besvares derhen, at det indtil videre i ganske enkelte udtalte Tilfælde vilde være klogt, om den dømmende Myndighed sikrede sig en kyndig psykoanalytisk Bistand.

Ved Afgørelsen af, om Straf skal anvendes eller Opdragelse ved Hjælp af Psykoanalyse skal finde Sted, kommer nye Vanskelig-

»Der Verbrecher und seine Richter« med Undertitelen »Ein psychoanalytischer Einblick in die Welt der Paragraphen« er den Bog, der med sine 124 store Sider hidtil har givet det mest værdifulde Bidrag til Orientering i Spørgsmaalet om ubevidste Motiver som Aarsag til forbryderiske Handlinger. En Mængde andre Bøger kommer mer eller mindre indgaaende ind paa Problemerne. Det gælder saaledes *Aichorn*: »Verwahrloste Jugend«, *Reik*: »Der triebhafte Charakter« og *Alexander*: »Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit« En betydelig Bog er ligeledes: *Reik*: »Geständniszwang und Strafbedürfnis« (Probleme der Psychoanalyse und der Kriminologie), hvor Afsnittene »Der Geständniszwang in der Kriminalistik« og »Die psychoanalytische Strafrechtstheorie« i ikke ringe Grad vil kunne paaregne en juridisk-psykologisk Interesse²¹).

heder til, nemlig de Hensyn, der maa tages til det generalpræventive Princip, der jo har og formentlig nødvendigvis maa have stor og afgørende Betydning i det gældende Straffesystem.

Confr. herimod den kendte Psykoanalytiker, Dr. Siegfried Bernfeld, Berlin, der i sin lille Afhandling »Über die allgemeinste Wirkung der Strafe« (se Note 21) frakender Generalpræventionen Betydning og Berettigelse.

²¹) Problemerne er fremdeles indgaaende behandlet i de psykoanalytiske Tidsskrifter.

»Zeitschrift für psychoanalytische Pädagogik« har bragt følgende:

Aichhorn: Lohn oder Strafe als Erziehungsmittel.

Bernfeld: Über die allgemeinste Wirkung der Strafe.

Weiss: Die Strafe in der Erziehung.

Hitschmann: Strafen aus analerotischen Motiven.

Bohm: Strafe als Triebbefriedigung.

Yates: Lehrer, Schuldisziplin, Strafen.

Schmiedeberg: Die durch die Strafe ausgelösten psychischen Vorgänge.

Tamm: Jähzorn und Selbstbestrafung bei einem Mädchen.

Pipal: Du Menschenquäler.

Graber: Zwei Witzbilder.

Mannheim: Kann man direkte Strafen vermeiden?

En Forudsætning for hele den rejste Diskussion er dog vel nok, naar alt kommer til alt, *Freuds* korte og klare Opsats: »Die Verbrecher aus Schuldbewusstsein«²²⁾. — Den ubevidste Skyldfølelse (jfr. modsætningsvis det religiøse Udtryk: Syndsbevidsthed) er og maa blive Ledestjernen for Undersøgelser paa disse Omraader. Allerede *Nietzsche* har hævdet, at mange Forbrydelser begaas ud fra en ubevidst Skyldfølelse. Hvad *Nietzsche* saaledes intuitivt har anet, har *Freud* imidlertid erfaringsmæssigt — d. v. s. gennem en Mængde Analyser — søgt at føre Bevis for.

Skyldfølelsen knytter sig i mer eller mindre afgørende Grad til store Dele af vort ubevidste Sjæleliv (opstaaet ved de tidligere omtalte Fortrængninger, Fikseringer og Identi-

Afhandlingerne kan faas i Sonderheft: Strafen (2 Mk.).

Endvidere har »Imago, — Zeitschrift für Anwendung der Psychoanalyse auf die Natur- und Geisteswissenschaften« indeholdt nedennævnte:

Alexander: Psychische Hygiene und Kriminalität.

Staub: Psychoanalyse und Strafrecht.

Staub: Einige praktische Schwierigkeiten der psychoanalytischen Kriminalität.

Fromm: Zur Psychologie des Verbrechers und der straffenden Gesellschaft.

Bernfeld: Die Tantalus Situation.

Haun: Strafe für Psychopathen?

Disse Afhandlinger kan ligeledes faas i Sonderheft: »Kriminologie«, Sommeren 1931, (6 Mk.).

Fremdeles har det store (medicinske) »Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse« bragt forskellige Bidrag.

²²⁾ G. S. X. Side 312. — Det kunde synes underligt, at *Freud*, der har skrevet over 6000 Sider (de samlede Værker udgør elleve Bind i Leksikonformat), kun har skrevet 2½ Side om die Verbrecher aus Schuldbewusstsein. Den lille Opsats, som kom i 1915/16 i »Imago«, og som slutter med Ordene: Überlassen wir es zukünftiger Forschung zu entscheiden . . . o. s. v., — (typisk for *Freud*) — har imidlertid givet Stødet til den mest gennemgribende videnskabelige Forskning. — *Freud* finder Guldet, og hans mange og dygtige Elever forstaar at bearbejde og udnytte det.

liceringer). Det centrale ved denne Skyldfølelse er dette, at den kræver Tilfredsstillelse. Denne Tilfredsstillelse indskrænker sig ganske vist oftest til nervøse Symptomer²³). Den Nervøse er ofte i sin Fantasi en Forbryder og eksekverer egenhændigt den Straf, han »fortjener«, — nemlig ved ubevidst at paatage sig de nervøse Symptomer. Her rører vi ved Læren om de nervøse Symptomers Mening og den ubevidste Sikringsmekanisme²⁴). En Tvangsnevrose kan være en Sikringsmekanisme i den Forstand, at den ubevidst modvirker og derfor erstatter en Drabstilskyndelse. En Angstnevrose kan være en Sikring imod en Tilskyndelse til at sætte Ild paa. En Konversionshysteri kan skyldes fortrængt Tilskyndelse til at begaa et Tyveri. Dette for blot at nævne nogle Eksempler.

Men Ubevidstheden kan ogsaa, om saa maa siges, bryde over tvært og foraarsage en Forstyrrelse i Yderverdenen, nemlig en saakaldt forbryderisk Handling. Den psykiske Proces, det ubevidste Formaal er da at blive straffet — af Samfundet. Thi med Straffen ophæves, — neutraliseres Skyldfølelsen²⁵). Det ubevidste Straffebehov viser sig ofte i Fejlhandlinger (Forbrydernes Forglemmelse af Brillen, Pas, Breve og lignende paa Gerningsstedet), der faar selv de mest snedigt udregnede Forbrydelser til at strande (se Freud: Zur Psychopatologie der Alltagslebens. Reik: Geständniszwang und Strafbedürfnis).

Enhver Analyse viser, i hvor udpræget Grad det er et

²³) Vorlesungen, Kap. 24: Die gemeine Nervosität.

Freud: Krankengeschichten (G. S. VIII).

Strømme: Nervositet, Kap. 1; Om de nervøse sygdomme og Kap. 7: Specialsymptomer.

²⁴) Vorlesungen, III. Teil, Kap. 17: Der Sinn der Symptome.

²⁵) Herefter kunde man da tænke sig Muligheden af, at Psykoanalysen eventuelt kom ind paa en Drøftelse af — generelt og abstrakt — om Anvendelse af Straf da overhovedet ikke maa anses for uhensigtsmæssig. Psykoanalysen maatte naturligvis i saa Fald nok kunne gøre Krav paa vor Opmærksomhed. Indtil videre behøver Juraen imidlertid næppe at føle sig degraderet.

Skæbnens Spil, om en Driftstilskyndelse skal resultere i en Nevrose eller i en Forbrydelse eller i begge Dele. Hvor alene Nevrosen foreligger — og det er heldigvis det almindelige — bestaar Analytikerens Opgave blot i en Fjernelse eller en Svækkelse af de psykiske Kræfter, hvormed Tilskyndelsen er holdt oppe. Den analytiske Virksomhed indskrænker sig her til en Tilintetgørelse af den bevidste eller ubevidste forbryderiske Fantasi.

Hvor Forbrydelsen kommer til, er det, at Psykoanalysen — skal vi sige endnu forsøgsvis — har slaaet til Lyd for ogsaa paa dette Omraade at anvende den psykoanalytiske Teknik og Metode, saaledes som her spredt og i Korthed antydet. Det maa forekomme indlysende, at der, for saa vidt de psykoanalytiske Teorier holder Stik, herigennem er skabt uanede Perspektiver for en bedre Forstaaelse og en retfærdigere Bedømmelse af mange forbryderiske Handlinger. Maaske er det kun et Tidsspørgsmaal, hvornaar den psykoanalytiske Videnskab vil være et uundværligt Hjælpemiddel for den strafferetlige Teori og Praksis.

Dette Afsnit kan ikke afsluttes uden Omtale af de to Komplexer, hvortil der knytter sig den største ubevidste Skyldfølelse, nemlig Ødipuskomplekset og Kastrationskomplekset. Kærligheden til den af Forældrene, der er af modsat Køn, og Hadet til den af samme Køn (Ødipuskomplekset), og Drengens Angst for Kastration som Straf og Pogens Angst ved Forestillingen om at være blevet berøvet den vigtige legemlige Attribut, der tilkendegiver Forskellen mellem Drengen og Pigen (Kastrationskomplekset), har sikkert gennem mange Aarhundreder været de hemmelige ubevidste Aarsager til mange Nevroser og mange forbryderiske Handlinger²⁶).

²⁶) Utallige Analyser har godtgjort, at det endnu i denne Humanitetens Tidsalder er gængs Opdragelsesmetode at true smaa Dreng med, at deres (saa højt skattede) Penis skal blive skaaret af (oftest ment som Straf for Onani). Den ubevidste Angst, der herved bundfælder sig i Sjælelivet, bliver da som oftest — ulykkeligt — skæbne-

V.

Vil man nu sluttelig søge at udrede et foreløbigt Resultat af Juristernes og Psykoanalytikernes Drøftelse af de ubevidste sjælelige Motiver som Aarsager til forbryderiske Handlinger, kan man vel med nogenlunde Sikkerhed fastslaa følgende:

Fra juridisk Side vil man være velvillig, men dog kritisk overfor de psykoanalytiske Teorier, — velvillig, fordi man ved, at det ingenlunde gaar an uden videre at affærdige dem, og kritisk, fordi det er lige saa indlysende, at Teoriene let kan føres ud i Overdrivelsen. Freud selv har jo advaret imod »vild Psykoanalyse«²⁷⁾. Det vilde saaledes unægtelig give et højest besynderligt Resultat, om man ganske generelt hævdede, at Tasken, som Roveren tog, var Symbol paa Kvinden (jfr. Drommesymboliken) og de inde-sluttede Penge var tilegnet som Følge af anal Fiksering. (Eksemplet for nærværende konstrueret).

Hvis derimod en ung Mand (et Tilfælde, der fra Analyse er Undertegnede personlig bekendt) begaar et Indbrud for at tilegne sig Penge, og det da under Analysen²⁸⁾ opklares, at han omhyggeligt opbevarer — indpakket i Avispapir —

betydende. Impotens (Angst for, at Penis under Samlejet skal blive bidt af) eller Homosexualitet bliver ofte Resultatet, fremdeles Uduelighed til Arbejde og mange andre Former for Nervositet.

Pigerne fantaserer om, at de oprindeligt har haft en Penis, der da senere er blevet dem berøvet. Deres hele Livsmaal bliver da ofte — ubevidst — en Kompensation af deres Mindreværdsfølelse. De bliver ukvindelige, emanciperede, selverhvervende og Mændene i Arbejde lig, hvad der naturligvis ikke er noget direkte negativt Resultat.

²⁷⁾ Freud: Über »wilde« Psychoanalyse. (G. S. VI). (Sammen med »Frage der Laienanalyse« og »Sexuelle Aufklärung der Kinder« oversat til Norsk af Dr. Kristian Schjelderup under Titelen: »Psykoanalysen i Praxis«, Gyldendal).

²⁸⁾ En Analyse, der desværre — hvad ofte hænder paa Grund af den saakaldte Modstand — blev afbrudt, omtrent samtidig med at den var paabegyndt. Vedkommende unge Mand havde faaet en betinget Dom.

sine egne Ekskrementer i sit Klædeskab, er det meningsløst, hvis man ikke heraf slutter sig til en ubevidst anal Fiksering²⁹). (Bemærk, at Indbrudstyve — som en Slags Kvittering — ofte efterlader deres Ekskrementer paa Gerningsstedet).

Fra psykoanalytisk Side vil man arbejde ihærdigt paa gennem Erfaringsmateriale at tilvejebringe de videnskabeligt sikre og holdbare Beviser for Uansvarligheden for forbryderiske Handlinger paa Grund af ubevidste sjælelige Forviklinger. Psykoanalysen og da specielt den Gren af den, som beskæftiger sig med juridiske Problemer, er jo en ung Videnskab. Men dens Dyrkere stoler saa meget des mere paa dens Værdi og dens fremtidige Betydning.

Som bekendt er der almindelig Enighed om, at et Samfunds Love, for at virke fyldestgørende, maa være nøje afpassede efter de til enhver Tid i Samfundet eksisterende

²⁹) Det maa unægtelig anses for noget af en Falliterklæring, naar det — hvad der er vitterligt — er gængs Metode indenfor Psykiatrien blot at erklære et saadant Individ for degenereret. Selve Ordet Degeneration er kun en Beskrivelse, røber hverken nogen Forklaring, end sige noget Forsøg paa effektiv Behandling. Bedre er det ikke med det noget finere Begreb »degenerés supérieurs«, der temmeligt ubehjælpsomt refererer til den Kategori af Psykopater, der udgør Samfundets Salt. Freud, der selv er Psykiatriker om en Hals, gaar ofte og med megen Vægt i Rette med den officielle psykiatriske Videnskab (se eksempelvis blot Vorlesungen Kap. 16 om Psychoanalyse und Psychiatrie) — en Adfærd, der har kostet ham mange Ubehageligheder, og som har bevirket megen Modstand mod Psykoanalysen. Mange Psykiatikere synes imidlertid mere optaget af at skaffe sig Oprejsning for denne Freuds »Beleidigung«, end de synes indstillede paa med saglige Argumenter at imodegaa Freuds Kritik. — Den Omstændighed, at et virkeligt Kendskab til Psykoanalysen i Almindelighed — selv for en Psykiatriker — ikke erhverves ved mindre end et Par Aars intensivt Studium (helst rationel Uddannelse), er fremdeles vel egnet til at skabe den Forhaandsindstilling imod Psykoanalysen, som er saa udbredt, ikke mindst indenfor Universitetskredse.

økonomiske, sociale, religiøse og kulturelle Tilstande. Derfor ser vi ogsaa, hvorledes Lovene gennem Tiderne forandres. Straffene skærpes eller mildnes alt efter Tidsaanden³⁰⁾. Forhold som Gudsfor nægtelse, Lejermaal, Ligbrænding og Trolddom var i ældre Tid grove Forbrydelser, medens de nu til Dags er helt eller delvis straffrie. Omvendt kan nævnes Ting, som i vor Tid betragtes som tildels meget alvorlige Forbrydelser, men som tidligere næppe regnedes for strafbare, saaledes Blodskam, Tvekamp, Kvinderov (som Ægteskabsform), Kaperi, Drab af Børn og Affældige, Fosterfordrivelse og Dyrplageri og m. a.³¹⁾ Naar vi da her drøfter Psykoanalysen, kan det have en vis Interesse at anføre, hvorledes en hysterisk Person gennem Tiderne er blevet behandlet. For Aarhundreder siden blev en hysterisk Person straffet meget haardt, — ja, haardere end man nu til Dags straffer Manddraberen. Den hysteriske Kvinde var en Heks. Hun stod i hemmelig Forbindelse med Djævelen, og blev derfor under store Pinsler intet mindre end brændt.³²⁾ Nu til Dags bliver de Hysteriske blot erklæret for hysteriske, saa hvis de ikke iøvrigt begaar noget kriminelt, straffes de naturligvis ikke. Adskillige Psykoanalytikere anser det ikke for usandsynligt, at Fremtiden vil give de Hysteriske en Behandling, der er diametral modsat den oprindelige, hvilket vel maa forstås derhen, at de Hysteriske da ikke engang vil blive straffede, selv naar de begaar en kriminel Handling.

— — —
 En af de interessanteste og med de allerstørste Forventninger imødesete Nydannelser indenfor Strafferetten har

³⁰⁾ Jfr. Carl Torp: Den danske Strafferets almindelige Del, S. 33.

³¹⁾ Med lidt Fantasi var det vel ikke umuligt at forestille sig en Fremtid, hvor — i absolut Strid med de nutidige Principper — man fortrinsvis straffede Arbejdsudnyttelse, Sjølemord og professionel Dovenskab, samt satte Bom for den nu saa attraaede Privatkapitalisme.

³²⁾ Alexander und Staub: Die Verbrecher und seine Richter, (Einleitung).

som bekendt fundet Udtryk i den nye danske Straffelovs Paragraf 17. Det siges her i denne Paragrafs første Stykke, at Retten — naar Gerningsmanden ved den strafbare Handlingens Foretagelse befandt sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevnerne, herunder sexuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand i Henhold til Lægeerklæring og de foreliggende Omstændigheder afgør, om han kan anses for egnet til Paavirkning gennem Straf — (jfr. endog samme Lovs § 71 Ordene »efter Handlingens Foretagelse, men før Dom er gaaet«, confr. derimod Lov 1866 § 39 om den »ringere Straf« for »Taaber m. v.« —).

Uden Fare for at virke anmassende tør man vel i denne Forbindelse fremhæve, at denne nye Paragraf i hvert Fald ikke udelukker enPsykoanalytikers Medvirken under Behandlingen af Psykopaterne. — Ja, hvorfor skulde man ikke ligefrem lade sig forlede til at tro, at der har siddet en Psykoanalytiker i Straffelovskommissionen.

LITTERATURFORTEGNELSE:

I. Litteratur vedrørende Psykoanalyse i Almindelighed.

- Sigmund Freud: 1. Über Psychoanalyse (Gesammelte Schriften
IV. Band)
» » 2. Das Interesse an der Psychoanalyse (G. S. IV)
» » 3. Vorlesungen zur Einführung in die Psycho-
analyse (G. S. VII)
» » 4. Die Traumdeutung (G. S. II)
» » 5. Das Ich und das Es (G. S. VI)
» » 6. Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie (G. S. V)
» » 7. Krankengeschichten (G. S. VIII)
» » 8. Zur Ätiologie der Hysterie (G. S. I)
» » 9. Die Sexualität in der Ätiologie der Neurosen
(G. S. I)
» » 10. Über neurotische Erkrankungstypen (G. S. V)
» » 11. Die Verdrängung (G. S. V)
» » 12. Charakter und Analerotik (G. S. V)

- Sigmund Freud: 13. Über Triebumsetzungen insbesondere
der Analerotik..... (G. S. V)
- » » 14. Die Disposition zur Zwangsneurose.. (G. S. V)
- » » 15. Neurose und Psychose..... (G. S. V)
- » » 16. Triebe und Tribschicksale (G. S. V)
- » » 17. Zur Dynamik der Übertragung..... (G. S. VI)
- » » 18. Hemmung, Symptom und Angst.... (G. S. XI)
- » » 19. Der Realitätsverlust bei Neurose und
Psychose (G. S. VI)
- » » 20. Über »wilde« Psychoanalyse (G. S. VI)
- Oskar Pfister: Die psychoanalytische Methode.
- Karl Abraham: Psychoanalytische Studien zur Charakterbildung.
- Otto Rank: Sexualität und Schuldgefühl.
- Helene Deutsch: Psychoanalyse der Neurosen (III. Teil: Zwangs-
neurose).
- Otto Fenichel: Hysterien und Zwangsneurosen (Kap. IV).
- Alfred Adler: Menschenkenntnis.
- Sigurd Næsgaard: Psykoanalyse.
- Johs. Irgens Strømme: Nervøsitet.
- Poul Bjerre: 1. Sjælelægens Kunst.
2. Hvorledes Sjælen læges.

*II. Litteratur specielt vedrørende Forholdet Psykoanalyse
contra Jura.*

- Sigmund Freud: Die Verbrecher aus Schuldbewusstsein (G. S. X).
- Alexander und Staub: Der Verbrecher und seine Richter.
- Th. Reik: Geständniszwang und Strafbedürfnis.
- » » Der triebhafte Charakter.
- Aug. Aichhorn: Verwahrloste Jugend.
- Alexander: Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit.
- Tidsskrifter: Se Note 21.

Den villkorliga frigivningen i Finland.

Enligt 13 § 2 kap. i förordningen om verkställighet av straff, given den 19 december 1889, sådant detta lagrum lydde i lagen den 21 maj 1921, kunde den, som blivit dömd till frihetsstraff och utstått tre fjärdedelar därav, dock minst två år — till tukthus på livstid dömd tolv år — vardas villkorligt frigiven. Förutsättning härför var, att fången förhållit sig så, att ett ostraffligt leverne framdeles med sannolikhet kunde väntas av honom, och att visshet förelåg därom, att han efter frigivningen hade ärlig försörjning, samt slutligen, att fången själv biföll till frigivningen. Den villkorligt frigivna var underkastad polismyndighets uppsikt. Prövotiden var den tid, som återstod av straffet; för den på livstid dömdes åtta år.

Av följande tablå framgår antalet villkorligt frigivna fångar från och med år 1894, då den nu gällande strafflagen, liksom ock ifrågavarande verkställighetsförordning trädde i kraft, så ock antalet fångar, vilka efter villkorlig frigivning under prövotiden ånyo insatts i straffanstalt:

Villkorligt frigivna		Under prövotiden ånyo inmanats i straffanstalt för nytt brott.							
År	Summa ¹⁾	Under frigivningsåret	Under					Summa	% av samtliga frigivna
			första	andra	tredje	fjärde	femte och följ.		
			året efter frigivningsåret						
1894	123	—	2	1	1	—	1	5	4,07
95	60	3	4	—	2	—	3	12	20,00
96	38	—	5	1	2	1	1	10	26,32
97	72	2	6	3	—	—	1	12	16,67
98	58	—	1	1	—	1	—	3	5,17
99	100	2	4	5	1	2	2	16	16,00

¹⁾ I dessa tal ingå även några till villkorlig frihet benådade.

Villkorligt frigivna		Under prövotiden änyo-inmanats i straffanstalt för nytt brott.								
År	Summa	Under frigivningsåret	Under					Summa	% af samtliga frigivna	
			första	andra	tredje	fjärde	femte och följ.			
			Året efter frigivningsåret							
1900	100	—	8	1	3	1	1	14	14,00	
01	163	—	5	2	—	2	—	9	5,52	
02	153	3	5	1	1	—	—	10	6,54	
03	141	—	—	4	1	—	—	5	3,55	
04	136	4	2	4	1	—	—	11	8,00	
05	13	1	—	1	—	—	—	2	15,38	
06	106	2	1	2	—	—	—	5	4,72	
07	71	1	5	—	—	—	—	6	8,45	
08	105	2	3	—	—	—	—	5	4,76	
09	181	7	8	3	2	—	—	20	11,05	
1910	175	1	4	2	1	—	—	8	4,57	
11	168	3	9	2	—	—	—	14	8,33	
12	180	4	1	1	—	—	—	6	3,33	
13	124	—	3	1	—	—	—	4	3,23	
14	79	1	1	—	—	—	—	2	2,53	
15	95	1	—	1	—	—	—	2	2,11	
16	142	—	—	—	—	—	—	—	—	
17	146	1	—	—	—	—	—	1	0,68	
18	32	—	1	—	—	—	—	1	3,13	
19	36	—	1	—	—	—	—	1	2,78	
1920	81	—	3	—	—	—	—	3	3,70	
21	785	4	8	10	4	3	—	29	3,69	
22	959	20	22	14	4	—	—	60	6,26	
23	601	15	22	6	1	—	—	44	7,32	
24	512	10	11	1	—	—	—	22	4,30	
25	458	7	4	—	—	—	—	11	2,40	
26	539	5	4	—	—	—	—	9	1,67	
27	482	7	10	—	—	—	—	17	3,53	
28	403	2	—	—	—	—	—	2	0,49	
29	379	6	—	—	—	—	—	6	1,58	
Summa	7996	114	163	67	24	10	9	387	4,84	
% av samtliga 7,996 fall av frigivning	—	1,43	2,04	0,84	0,30	0,13	0,11	4,84	—	
% av samtliga 387 återfall	—	29,46	42,12	17,31	6,20	2,50	2,33	100	—	

Statistiken ger ej vid handen, huru många av de under ifrågavarande tid frigivna av annan orsak än för nytt brott

fürverkat sin frihet, men för de allra sista åren insamlade uppgifter utvisa, att av dessa sistnämnda endast några få om året förekommit, så t.ex, under åren 1926—1929 4—5 varje år.

Under strafflagens giltighetstid intill början av år 1930 hava alltså inalles 7,996 fångar blivit villkorligt frigivna, och av dem hava 387 eller blott omkring 5 % efter villkorlig frigivning för nytt brott under prövotiden inmanats i straffanstalt. Av dem, som återfallit i brott, hava inemot 72 % ånyo förpassats til fängelse antingen under frigivningsåret eller det därpå följande året. Ökas denna tid med ytterligare ett år, stiger procenttalet till inemot 89 %. Under de senare åren har antalet av dem, som återfallit i brott, varit avsevärt lägre, vilket självfallet berott därpå, att strafftiden, således prövotiden, tidigare gått till ända.

Följande sammanställning utvisar antalet villkorligt frigivna, men under prövotiden i straffanstalt ånyo insatta, jämfört med hela antalet i straffanstalt inmanade tukthus- och fängelsefångar, vilka förut utstått frihetsstraff eller varit i allmänt arbete:

År	Fångar, som förverkat sin villkorliga frihet	Ånyo inmanade tukthus- och fängelsefångar sammanlagt
1894	3 ¹⁾	146
95	9 ¹⁾	213
96	7 ¹⁾	243
97	9 ¹⁾	311
98	10 ¹⁾	380
99	9 ¹⁾	377
1900	9 ¹⁾	490
01	16 ¹⁾	513
02	15 ¹⁾	525
03	12	544
04	9	505

1) De före strafflagens ikrafträdande på grund av benådning villkorligt frigivna jämväl medräknade.

År	Fångar, som förverkat sin villkorliga frihet	Änjo inmanade tukthus- och fängelsefångar sammanlagt
1905	11	632
06	7	545
07	4	741
08	9	791
09	10	679
1910	9	864
11	10	850
12	17	992
13	4	1000
14	5	955
15	3	983
16	—	1293
17	2	1304
18	—	991
19	1	1292
1920	1	918
21	7	1039
22	28	1401
23	47	1032
24	50	1119
25	31	1383
26	11	1863

Det framgår alltså, att antalet fall, där den villkorliga friheten förverkats, är försvinnande litet jämfört med antalet av samtliga de personer, vilka efter frigivning ur straffanstalt dit änyo insatts. De sistnämnda äro således huvudsakligast sådana fångar, vilka alls icke kunnat villkorligt frigivas antingen därför att strafftiden varit för kort, under 2 år, eller ock i följd av dåligt uppförande eller brist på säker utkomst, eller sådana, för vilka uppsiktstiden tilländalupit, förrän det nya brottet begicks.

De anförda siffleruppgifterna utvisa, att den villkorliga frigivningen i de fall och i den utsträckning den i Finland

tillämpats, varit ägnad att avhålla från återfallsbrott. Fördenskull har man ansett sig kunna under vissa förutsättningar utvidga tillämpningen av denna frigivning.

Riksdagen har senaste höst godkänt en lag som avsevärt ändrar systemet rörande villkorlig frigivning i Finland. Lagen har blivit stadfäst av Republikens President den 9 oktober och den trädde i kraft den 15 oktober 1931.

Den nya lagen begränsar den villkorliga frigivningen till allenast dem, som dömts till frihetsstraff på viss tid. Villkorlig frigivning av på livstid dömd fånge komme att bliva beroende uteslutande på benådning. Man har ansett sig tvungen att vidtaga denna ändring på den grund att de grövsta brotten under de senaste åren utvisat stegring. Vidkommande frihetsstraffen på viss tid har det ur synpunkten av brottslighetens bekämpande prövats ändamålsenligt att minska fordringarna för villkorlig frigivning genom nedsättning av kravet på tre fjärdedelar av strafftiden avtjänande till två tredjedelar därav samt av den kortaste tid straffets verkställighet bör hava fortgått till sex månader. Men denna lättnad motväges av en i talrika fall ansevärt förlängd prövotid, varom längre fram blir närmare fråga.

Enligt ordalydelsen i den äldre lagen var den sakliga förutsättningen för villkorlig frigivning gott uppförande i straffanstalten och säker utkomst i friheten. Enligt den nya lagen borde saken prövas ur vidsträcktare synpunkt. I beaktande bör tagas, såsom även i praktiken skett, jämväl brottets art och orsakerna till detsamma samt den dömdes tidigare leverne. Men även om denna prövning av gärningen och gärningsmannens person skulle leda till positiva resultat, bör ytterligare tagas i betraktande, huruvida de förhållanden, i vilka fången vid frigivningen skulle komma, äro ägnade att avhålla honom från att ånyo beträda brottets väg.

Den villkorliga frigivningen ansluter sig i Finland till den på progressivsystemet byggda straffverkställigheten sålunda, att den viktigaste förutsättningen för densamma liksom

för övriga strafflindringar är ett gott uppförande i straffanstalten. Sagda frigivning kommer dem till del, vilkas uppförande redan i straffanstalten tyder på ett oförvitligt leverne även i friheten. Jämväl dessa fångar ställas dock under övervakning utom straffanstalten under den återstående strafftiden. Ur synpunkten av brottslighetens bekämpande vore det likväl av ännu större vikt, att de, vilkas uppförande ej ens i straffanstalten giver förhoppning om ett oförvitligt leverne i frihet, utan vilka, på grund av dåligt uppförande eller måhända av någon annan orsak, snarare kunna förutsättas komma att jämväl i friheten fortsätta sitt dåliga leverne, som kan utmyнна i begåendet av brott, i friheten ställas under övervakning, utan att dem beviljas den avsevärda lindring i straffets avtjänande, som skulle komma de fångar till del, vilka förhållit sig väl. Rätteligen borde en sådan fånge utstå tillfullo det i domen bestämda straffet. Men då övervakningen innebär en skärpning av straffet, är det skäligt, att fången tillika erhåller förkortning i någon mån av den strafftid, som skall avtjänas i straffanstalten. Den del av straffet, som sålunda icke avtjänats, är ett lämpligt hot, som går i verkställighet, om den övervakade icke för ett oförvitligt leverne och icke ställer sig honom meddelade förhållningsorder till esterrättelse. Otivelaktigt är det i den allmänna säkerhetens intresse, men även ur synpunkten av en sådan fånges egen fördel, som ådagalagt ostadiga vanor, bättre, att han sålunda någon tid före strafftidens utgång frigives från straffanstalten och honom beredes det stöd och skydd, som avses med övervakningen, än att han fullständigt överlämnas åt sitt öde. Enligt den nya lagen skall, där verkställigheten av fånge ådömt frihetsstraff på viss tid fortgått sex månader, denna i varje fall villkorligt frigivas, då endast en tolfedel av straffet återstår oavtjänad.

För villkorlig frigivning av fånge skulle sålunda finnas två möjligheter: den ena beroende på prövning och den andra obligatorisk. Den förra formen av villkorlig frigivning

skulle vara beroende av justitieministeriet, den senare skulle verkställas av straffanstaltens föreståndare.

I den nya lagen angående villkorlig frigivning, som beror på prövning, har bibehållits ett med den gamla lagen överensstämmande stadgande därom, att fånge ej kan mot sin vilja försättas i villkorlig frihet. Emedan även sådana fall kunna förekomma, då det ej heller ur synpunkten av det allmänna intresset är nödvändigt att längre hålla under övervakning den, som frigivits från straffanstalt, har i lagen införts jämväl ett stadgande därom, att på förslag av straffanstaltens direktion kunde förordnas, att fånge icke skall obligatoriskt villkorligt frigivas.

Till övervakare av villkorligt frigiven bör förordnas en därför lämpad person, som åtnjuter allmänt förtroende, en arbetsgivare eller någon annan, som är villig att taga den frigivne i sin vård eller övertaga omsorgen om honom. Vid ordnandet av övervakningen kan ock anlitas någon på området verksam värdforening eller dess funktionärer eller medlemmar. Förefinnas övriga förutsättningar för fångens framtida oförvitliga leverne, men lämplig övervakare icke står till förfogande, bör detta icke utgöra hinder för villkorlig frigivning, utan skall polischefen i detta fall fungera såsom övervakare. Detta skall jämväl och rätteligen främst komma i fråga vid obligatorisk villkorlig frigivning. Enär det ankommer å polischefen att hava omsorg om den allmänna ordningen och säkerheten, skall det åligga honom, oaktat han icke är den villkorligt frigivnes övervakare, att, likväl endast där synnerliga skäl därtill äro, skrida till nödiga åtgärder, anmäla om saken för justitieministeriet och häkta den frigivne.

Förordnas det, att villkorligt frigiven förverkar sin frihet, bör han insättas i straffanstalt för att fortsätta avtjänandet av sitt straff. För att göra straffhotet effektivare och jämväl av penitentiära skäl stadgas i lagen, att kortaste tiden för det straff, som skall avtjänas, är två månader. I det fall, att den frigivne förklaras hava förverkat sin frihet, kan

honom ännu beredas möjlighet att ådagalägga bättring i den villkorliga frihet, i vilken han ånyo kan försättas, dock först sedan han undergått det återstående straffet i minst tre månader.

För att prøvotiden och övervakningen måtte hava avsedd verkan, bör prøvotiden vara så lång, att det under densamma är möjligt att med någorlunda säkerhet iakttaga, huruvida den frigivnes levnadssätt stadgats. Men å andra sidan får prøvotiden icke vara alltför lång, emedan det är svårt att för den frigivne finna en lämplig övervakare, som är villig att för en mycket lång tid följa med och vägleda hans levnadsätt. Enligt den nya lagen är prøvotiden den strafftid, som återstår vid frigivningen, ökad med ett år, dock ej utöver fem år. Emedan en villkorligt frigiven under prøvotiden kan göra sig skyldig till sådana mindre försummelser, för vilka förlusten av villkorlig frihet måste anses vara en oskäligt sträng påföljd, kan enligt den nya lagen prøvotiden förlängas med inalles högst två år.

Fattande av beslut om frigivning tillkommer justitieministeriet (chefen för fängvårdsväsendet), som även förordnar övervakare för den villkorligt frigivne samt avgör frågan om förlust av den villkorliga friheten och förlängning av övervakningstiden. Förslag om frigivning framställles av straffanstaltens direktion (direktören, prästen och läkaren), vilken i fall där den ej framställt förslag, alltid skall i saken höras.

Förutom den nu relaterade har i straffsystemet för någon tid sedan vidtagits även en annan avsevärd förändring. Enligt lagen av den 28 november 1930 skola nämligen alla frihetsstraff på högst sex månader även förvandlingsstraff för böter, såvida ej av hälsoskäl hinder möter, verkställas i skärpt form, varvid det i domen utsatta straffet förkortas till en femtedel.¹⁾ Enligt den här refererade lagen komma

1) Vid det skärpta straffet gives åt fången som föda endast bröd, vatten och salt. Då $\frac{2}{3}$ av strafftiden gått till ända, likväl ej förr än på sjätte dagen, gives åt fången en mindre portion tillskottsnäring, mjölk och margarin, som i någon mån ersätter den av den ensidiga näringen orsakade ämnesförlusten.

alla, som dömts till frihetsstraff över sex månader, såvida ej skäl finnes att i något särskilt fall göra undantag, att villkorligen frigivas, antingen efter prövning sedan de utstått $\frac{2}{3}$ av straffet, eller obligatoriskt sedan $\frac{11}{12}$ därav tilländalupit. I vilken mån dessa ändringar i straffsystemet äro ägnade att effektivt motarbeta brottsligheten och särskilt återfallsförbrytelsen skall framtiden utvisa.

A. P. Arvelo.